

POSTANOWIENIE

Dnia 16 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa P. S.

przeciwko E. Spółce z o.o. w B.

o ustalenie istnienia stosunku pracy na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony, ustalenie nieważności umowy o pracę zawartej na czas określony, ustalenie nieważności porozumienia stron w zakresie rozwiązania umowy o pracę, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 maja 2017 r., skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 3 marca 2016 r., sygn. akt VI Pa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. wyrokiem z dnia 3 marca 2016 r. oddalił apelację powoda P. S. od wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 3 listopada 2015 r. oddalającego powództwo przeciwko pozwanej E.Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w B. o ustalenie, że strony łączyła umowa o pracę na czas nieokreślony, ustalenie nieważności umowy o pracę

zawartej na czas nieokreślony oraz o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne.

W wyrokach sądów *meriti* przyjęto, że powód nie wykazał interesu prawnego, jako materialnoprawnej przesłanki powództwa o ustalenie istnienia stosunku pracy, wynikającej z art. 189 k.p.c. Interes prawny rozumiany jest jako potrzeba uzyskania ochrony prawnej, a w sprawach z zakresu prawa pracy istnienie interesu prawnego po stronie powoda (pracownika), polega na tym, że ustalenie stosunku pracy pozwoli mu na osiągnięcie celów pracowniczych. Stąd pracownik dochodzący ustalenia, że zawarł umowę o pracę na czas nieokreślony, nie ma interesu prawnego w takim ustaleniu, jeśli w toku procesu o ustalenie wytoczył powództwo o uznanie wypowiedzenia umowy, której charakter jest przedmiotem procesu o ustalenie, za bezskuteczne lub o przywrócenie do pracy. Zgłoszenie roszczenia o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne wymaga bowiem przesłankowo ustalenia czy umowa o pracę zawarta przez strony miała charakter umowy zawartej na czas nieokreślony. Skoro powód wytoczył powództwo o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne, to nie ma interesu prawnego w ustaleniu, że zawarł z pozwaną umowę o pracę na czas nieokreślony, sformułowanym jako odrębne roszczenie. Ponadto powód, będąc pracownikiem kolejno dwóch agencji pracy tymczasowej, świadczył pracę na rzecz pozwanej (jako pracodawcy użytkownika), z którą następnie podpisał umowę o pracę na czas określony. Zawarcie umowy o pracę na czas nieokreślony w ogóle nie było negocjowane. Sąd Okręgowy podniósł, że okres zatrudnienia powoda w obu agencjach pracy tymczasowej nie przekroczył w stosunku do żadnej z nich limitów zatrudnienia przewidzianych w art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 360 ze zm.), wynoszących 18 miesięcy, co także rzutuje na niezasadność powództwa w powyższym zakresie. Z kolei, zgodnie z art. 50 § 3 k.p. powodowi przysługiwało wyłącznie roszczenie o odszkodowanie, a nie o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł powód zaskarżając go w całości oraz wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego

rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego Sądowi Okręgowemu w B.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego, a to art. 20 ust. 1 w związku z art. 2 pkt 3 ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych w związku z art. 189 k.p.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że zatrudnienie skarżącego w dwóch różnych agencjach pracy tymczasowej na rzecz jednego pracodawcy użytkownika przez okres przekraczający 18 miesięcy nie stanowi obejścia tego przepisu i nie prowadzi do zawarcia ze skarżącym umowy o pracę na czas nieokreślony z pracodawcą użytkownikiem.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnia potrzebą wykładni art. 20 ust. 1 ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, budzącego poważne wątpliwości, a także „wywołującego rozbieżności w stanowiskach Sądów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2015 r., I PK 203/14 omawiający naturę pracy tymczasowej), a doktryną (vide komentarze: Sobczyk, Paluszkiewicz, Raczkowski), w szczególności, czy przepis ten dotyczy zatrudnienia w jednej agencji pracy tymczasowej, czy kilku agencjach pracy tymczasowej, czy dotyczy relacji pomiędzy pracownikiem, a pracodawcą użytkownikiem”. Ponadto w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, czy norma art. 20 ust. 1 ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych jest normą gwarancyjną, której naruszenie (skierowanie pracownika tymczasowego do pracy na rzecz jednego pracodawcy użytkownika przez dwie różne agencje pracy tymczasowej na okres przekraczający 18 miesięcy) prowadzi do zawarcia z pracownikiem tymczasowym umowy o pracę na czas nieokreślony, czy też jest to norma o charakterze instrukcyjnym (technicznym), której naruszenie nie wywołuje żadnych sankcji w relacji pracodawcy użytkownika z pracownikiem tymczasowym, co może prowadzić do pomijania jej w praktyce zatrudniania pracowników tymczasowych w sytuacji, kiedy pracownik będzie zatrudniany w sposób ciągły u jednego pracodawcy użytkownika przez różne agencje i przyczyniać się do powstania praktyk dyskryminacyjnych u pracodawcy użytkownika. Jeżeli taki stan rzeczy jest znany zarówno agencji pracy tymczasowej, jak i pracodawcy użytkownikowi, to czy można mówić o pozorności czynności prawnej, a pracownik

może z powodzeniem ustalać, że został zatrudniony wprost przez pracodawcę użytkownika.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącego na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego nie tylko określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ale także wskazania, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów, lub przedstawienia rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej

propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, niepublikowane; z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, niepublikowane czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie i przytoczenie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 5723; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, iż budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 201952 i z dnia 5 kwietnia 2016 r., II UK 229/14, niepublikowane).

Natomiast dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, czy z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307). Jednocześnie zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z

dokonanych przez sąd ustaleń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571). Chodzi więc o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną stanowiącą podstawę wydania zaskarżonego wyroku. Musi więc ono pozostawać w związku ze sprawą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, LEX nr 1375467; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 24 lutego 2005 r., III PK 6/05, LEX nr 513003). Podkreślenia wymaga również to, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), analogicznie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5). Ponadto, stosownie do utrwalonego orzecznictwa, każda z przyczyn wniesienia skargi kasacyjnej musi być powiązana z ustalonym w sprawie stanem faktycznym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2002 r., III CZP 76/01, LEX nr 53308 i postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 2009 r., II PZP 3/09, LEX nr 519963; z dnia 9 kwietnia 2008 r., II PZP 5/08, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 203; z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 82/02, LEX nr 77076 oraz z dnia 4 kwietnia 2013 r., III UK 98/12, LEX nr 1619123).

Obie przesłanki przedsądu wskazane w skardze kasacyjnej, a więc zarówno potrzeba wykładni przepisu (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jak i występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), zostały oparte na kanwie art. 20 ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych, który w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 maja 2017 r. (przepis ten został zmieniony ustawą z dnia 17 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych oraz niektórych innych ustaw; Dz.U. 2017 r., poz. 962) stanowi, że w

okresie obejmującym 36 kolejnych miesięcy agencja pracy tymczasowej zatrudniająca pracownika tymczasowego może skierować tego pracownika do wykonywania pracy tymczasowej na rzecz jednego pracodawcy użytkownika przez okres nieprzekraczający łącznie 18 miesięcy. Przetawione zagadnienie prawne opiera się na prezentowanym przez skarżącego w toku postępowania stanowisku, że w sprawie doszło do przekroczenia 18-miesięcznego okresu jego zatrudnienia przez obie agencje pracy tymczasowej, co miałoby skutkować sankcją „w relacji pracodawcy użytkownika z pracownikiem tymczasowym” w postaci nawiązania między tymi podmiotami umowy o pracę na czas nieokreślony. Stąd skarżący wywodzi swoje roszczenie o ustalenie, że łączyła go z pozwaną umowa o pracę na czas nieokreślony. Tymczasem z ustaleń leżących u podstaw zaskarżonego wyroku wynikało, że skarżący był zatrudniony w dwóch agencjach pracy tymczasowej, będących dwoma niezależnymi podmiotami gospodarczymi, początkowo w T. Sp. z o.o. z siedzibą w S. od dnia 27 września 2010 r. do dnia 27 marca 2012 r., tj. przez 16 miesięcy, a następnie w T. Sp. z o.o. z siedzibą w Ł. od dnia 28 marca 2012 r. do dnia 31 stycznia 2013 r. – czyli przez 10 miesięcy. W tych okresach świadczył pracę na rzecz pozwanej jako pracodawcy użytkownika. Zatem z ustaleń Sądów obu instancji wynikało, że żadna z agencji zatrudniających skarżącego nie skierowała go do wykonywania pracy tymczasowej na rzecz jednego pracodawcy użytkownika (pозwanej) przez okres przekraczający łącznie 18 miesięcy. W konsekwencji prezentowane „zagadnienie prawne” odnoszące się do kwestii sankcji z tytułu przekroczenia wymienionego w art. 20 ustawy o zatrudnianiu pracowników tymczasowych okresu wykracza poza podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku.

Jednocześnie z treści tego przepisu wynika, że ustanawia on limit okresu, na jaki agencja pracy tymczasowej może skierować pracownika do wykonywania pracy tymczasowej na rzecz jednego pracodawcy użytkownika wynoszący okres nieprzekraczający łącznie 18 miesięcy, wprost odnosząc się do jednej agencji pracy tymczasowej. Zatem „wątpliwość” skarżącego co do wykładni wskazanego przepisu w przedstawionym w skardze zakresie w istocie nie występuje, ponieważ można ją wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów. Skarżący nie przytoczył przy tym rozbieżnych orzeczeń w

tej kwestii, powołując wyłącznie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2015 r., I PK 203/14 (OSNP 2017 nr 2, poz. 15 z glosą krytyczną A. R. C., OSP 2016 nr 1, poz. 8) i przeciwstawiając zawartą w nim argumentację poglądom doktryny mającym potwierdzać jego stanowisko. Nie można zatem przyjąć, że skarżący wykazał, by istniała rozbieżność w orzecznictwie uzasadniająca przyjęcie skargi do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Niezależnie od powyższego w powołanym wyżej wyroku z dnia 1 kwietnia 2015 r., I PK 203/14, cytowanym również obszernie przez Sąd drugiej instancji, Sąd Najwyższy przyjął, że „wykonywanie pracy na rzecz innego podmiotu bez wyraźnej podstawy prawnej może co prawda niekiedy zostać uznane za realizację stosunku pracy, do którego nawiązania doszło w sposób konkludentny, ale do powstania stosunku pracy przez samo dopuszczenie do pracy może dojść tylko wtedy, gdy wola stron co do zobowiązania do świadczenia pracy i wypłaty wynagrodzenia jest niewątpliwa, a pozostałe okoliczności mogą być odtworzone na podstawie okoliczności towarzyszących dopuszczeniu do pracy oraz obowiązujących przepisów prawnych. Kontynuowanie świadczenia pracy tymczasowej ponad przewidziane w ustawie limity mogłoby zostać zakwalifikowane jako świadczenie pracy w ramach stosunku pracy, do którego nawiązania doszło w sposób konkludentny między dotychczasowym pracodawcą użytkownikiem i dotychczasowym pracownikiem tymczasowym tylko wówczas, gdyby można było stwierdzić, że obie strony złożyły zgodne oświadczenia woli w tym przedmiocie, co z reguły, w związku z okolicznościami towarzyszącymi pracy tymczasowej (umowa między agencją a pracodawcą użytkownikiem i umowa między pracownikiem tymczasowym a agencją), które świadczą o skierowaniu pracownika tymczasowego do wykonywania pracy u pracodawcy użytkownika na określonych warunkach, przy uwzględnieniu, że zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy, pracodawca użytkownik tylko korzysta z praw przysługujących pracodawcy w zakresie niezbędnym do organizowania pracy z udziałem pracownika tymczasowego (także w okresie przekraczającym czasowe ograniczenia przewidziane w art. 20 ust. 1 ustawy), byłoby trudne do wykazania.

W rozpoznawanej sprawie według miarodajnych ustaleń faktycznych, którymi Sąd Najwyższy był związany (art. 398³ § 3 k.p.c.), do nawiązania stosunku pracy

doszło między stronami w dniu 31 stycznia 2013 r., na podstawie umowy na czas określony, a przed jej zawarciem nie zaistniały okoliczności przedstawione w cytowanym wyroku, dające podstawy do stwierdzenia nawiązania między pozwaną (dotychczasowym pracodawcą użytkownikiem) a skarżącym (dotychczasowym pracownikiem tymczasowym) stosunku pracy w sposób konkludentny. Podkreślenia również wymaga, co trafnie uwypukliły Sądy orzekające w sprawie, że pracownik dochodzący ustalenia, że zawarł umowę o pracę na czas nieokreślony, nie ma interesu prawnego w takim ustaleniu, jeśli w toku procesu o ustalenie wytoczył powództwo o uznanie wypowiedzenia umowy, której charakter jest przedmiotem procesu o ustalenie, za bezskuteczne lub o przywrócenie do pracy.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego w myśl art. 98 k.p.c.